

Božji putevi i znanost

DANDANAS se sve više smanjuje broj onih epigona, koji tvrde, da postoji prirodna opreka između prave znanosti i kršćanstva. Ti epigoni to brže iščezavaju, što se u novije doba javlja lijepi broj svjetovnjaka, uvjerenih katolika, učenjaka — s v e t a c a. Ti uistinu kao »svijeća sa svijećnjaka« brzo i uspješno rastjeravaju iz umova svjetske inteligencije brojne predrasude o kršćanskom moralu i dogmama katoličke Crkve. Svetost vazda svijetli i privlači.

Th. Meinage objelodanio je pred nekoliko godina knjigu »Svjedoci katoličke obnove«. U njoj iznosi, kako su upoznali i prigrlili kat. Crkvu ugledni francuski pisci Georges Dusmenil, Paul Claudel, Francis Jammes, Charles de Bordeu, René Salomé, Louis Bertrand, Leontine Zanta, André de Bavier, Pierre de Lesscure, Lucien de Lobel. Sabrao je spise, u kojima ti književnici opravdavaju svoj korak i postupak. Tu su opisani Božji putevi, koji su ih doveli do atrija i lade naše Crkve. No ima puteva, kojima Bog uvodi izabrane velikane u prezbiterij, u svoje Svetište nad svećnjama, u izbu svetosti. Dogle ne dopire »scientia profana«, ali ulazi »scientia sanctorum«. Ova isključuje i obara i agnosticizam i skepsu i anarhiju mišljenja; to čini kao i svaka prava znanost. Ali ona diže duhove još više. Dovodi nas do Onoga, koji reče ženi Samaritanki: »Koji pije od vode, koju ću mu ja dati, ne će ožednjeti do vijeka. Nego voda, što ću mu je dati, bit će u njemu izvor vode, što struji u život vječni.« (Iv. 4, 13—14)

U broj tih duhova idu i tri zvijezde znanosti i svetosti: Contardo Ferrini, Giuseppe Moscati i Vico Necchi. Po podrijetlu pripadaju Italiji, ali pripadaju po znanju čitavoj zemlji, a po svetosti svoj katoličkoj Crkvi.

Ogledajmo ovdje: 1. pravac njihove učenosti, 2. apostolata i 3. svetosti.

1. Život i znanstveni rad.

Ferrini se rodio g. 1859. u Milanu. Umro je g. 1902. u 44. godini života. Moscati se rodio g. 1880. u Beneventu, a završio je svoj vijek u Napulju g. 1927. u 47. godini. Necchi je ugledao svijetlo Božje u Milanu g. 1876., a zamijenio ovaj svijet s boljim g. 1929. u Milanu u 53. g. Sva su trojica bili sveučilišni profesori i svjetovnjaci. Ferrini je bio pravnik, druga su dvojica liječnici.

a) Contardo Ferrini nakon dovršenih sveučilišnih nauka u Paviji ode u Berlin, gdje je slušao predavanja Savignya, Mommsena, Pernice te mnogo općio s prof. Karlom Zachariä od Lingenthala. Ferrini je u to doba objelodanio »Istituzioni greche di Teofilo«. Mommsen je tada o Ferriniju kazao: »Devetnaesti je

vijek bio za juridički grčko-rimski studij — vijek Savignyjev, a dvadeseti će vijek biti — vijek Ferrinijev.« Kada je Zachariä osjetio blizu smrt, predade Ferriniju svoje rukopise, da prosljedi u istom pravcu rad i istraživanja o rimsko-bizantskom pravu. Tako je Ferrini iza smrti svog učitelja postao glavnim zastupnikom te znanosti. G. 1882. pozvaše ga na sveučilište u Paviji (a bilo mu je 24 g.), da predaje povijest rimskoga prava. Italija, inače prije zemlja pravničke učenosti, zanemarila je bila tada ovu granu znanosti. Ferrini crta to stanje u svom djelu »Storia delle fonti del diritto romano«. On je skupa s Vittorio Scialoja i Carlo Fadda preporodio pravne nauke u Italiji. Izdao je u to doba u Berlinu Teofilov izvornik i u Italiji više radnja, te »Teoria generale dei legati e dei fedecommissi secondo il diritto romano«. G. 1883. je objelodanio studiju »De iure sepulcrorum apud Romanos« te g. 1885. »Diritto romano« i posebnu studiju o kaznenom rimskom pravu. Ferrini je bio radim kao pčela; prijatelju Mapelliju piše: »Možda ću morati čekati na vječnost, da ondje otpočinem.«

G. 1887. preseli se Ferrini u Messinu, gdje je počeo redovitim profesorom. Ondje je ostao kratko vrijeme, jer je g. 1890. dobio katedru u Modeni. Kad su u Londonu otkrili g. 1891. Aristotelovu »Konstituciju Atenjana«, objelodanio je Ferrini taj original s talijanskim prijevodom i svojim opaskama. No srce ga je vuklo u Paviju, gdje je nekoć sproveo svoje mile sveučilištarske dane. Tamo je prešao g. 1894. i predavao je pandekte i povijest rimskoga prava sve do svoje smrti g. 1902. Ferrini je u to doba mnogo radio. Tada je njegov učitelj Zachariä objelodanio »Paralipomena ad Basilica«, t. j. svoje opaske i bilješke o »Kraljevim zakonima« cara Bazilija I. Macedonca († 886) i njegova sina Leona Mudrog (Justinijanov zakonik u drugom obliku). Zachariä je prije objelodanjenja molio Ferrinija, neka potraži u Milanu u Ambrozijanskoj biblioteci ulomak, koji je manjkao u tom djelu. I gle! Svećenik Giovanni Mercati naše to. Kodeks je bio pisan u 10. vijeku i sadržavao kompendij izgubljenog djela »Basilica«. Ferrini je to djelo preveo na latinski i pridodao mu svoje učene opaske i bilješke. Učenjaci su veselo pozdravili to Ferrinijevo djelo. Prof. Brugi iz Padove kazao je: »Ovo je djelo na čast talijanskoj znanosti.« Iza smrti de Crescenzia preuze g. 1896. Ferrini izdavanje ovećeg djela »Enciclopedia giuridica italiana«. Dalje je počeo da izrađuje djelo »Influenza del cristianesimo sul diritto romano«, ali ga nije dovršio. G. 1901. natječe se za nagradu akademije dei Lincei u Rimu s pravničkim djelom »Esposizione storica e dottrinale del diritto penale romano«. Ferrini je dobio veliku nagradu, a akademija je pri tome izjavila: »Ferrinijevo je djelo dokazom, kako Italija ne zaostaje za Njemačkom u ovom dijelu pravničke nauke, u kojoj je Italija vazda bila na glasu.« Ferrini je o privatnom rimskom pravu već g. 1885. objelodanio »Diritto romano« te g. 1898. drugo izdanje, a g. 1900. svoj priručnik »Manuale delle pandette«. Scialoja je pohvalio to djelo. Ferrini se često vraćao na vrela o Justinijanovu pravu. O tim je vrelima već g. 1890. za

Instituto lombardo di scienze e lettere iznio svoje proučavanje pod naslovom »Memoria«. G. 1900. je »Buletino dell' Istituto di diritto romano« donio njegovu raspravu o vrelima. Ferrini je pisao u talijanske i strane listove, jer je savršeno poznavao mnogo jezika. Akademije u Modeni, Palermu, Padovi, Mlecima i drugdje imenovala ga dopisnim članom. Spomenuti »Istituto lombardo« g. 1895. izabra ga za pravog člana. Ipak su Talijani regbi slabo poznavali svog čovjeka. Kad je Momsen u Milanu po bibliotekama spominjao Ferrinija, zamijeti, da ga ljudi ne poznaju. Tada se Momsenu ote opaska: »Siromašni Talijani! Ne poznajete ni svojih slavni ljudi!« G. 1899. izda Ferrini svoja predavanja pod naslovom »Teoria generale dei legati e dei fedecommissi secondo il diritto romano«.

Ferrini je ljubio znanost te je vas zanesen bio u proučavanju rimskog prava. Ljuto ga se kosnulo, kad je Njemačka 1. I. 1900. dokinula to pravo. Tada je Contardo održao javnu konferenciju o vrijednosti rimskoga prava i tu reče: »Ako kriva narodna taština zapusti veliku baštinu starog Rima, čuvat ćemo je mi, koji imamo tu svetu dužnost, i vidjet ćete, da će nakon malo vremena i oni preko Alpa još jednom doći k nama u školu.«

Kakav je Ferrini bio kao sveučilišni profesor? O tome piše Sagré, sveučilišni profesor u Parmi: »Bio sam prvi njegov đak, kad je veliki poznavalac rimskoga prava, stariji od mene za četiri godine, započeo svoja predavanja na sveučilištu u Paviji; kroz tri godine sam savjesno slušao njegove izvode o izvorima prava. Potaknut njegovim predavanjima, njegovim vanrednim proučavanjem, njegovom pripomoći, krasnim primjerom života sasvim predanog nauci i radu, odlučih i sam da se predam tom istom studiju, u kojem je on nalazio najveće zadovoljstvo. Čvrsto odlučih, da se pokažem, što je više moguće, vrijednim njegovu sklonosti, pa da ga uvjerim, da sjeme, koje je učitelj posijao, nije palo baš na posve neplodno tlo.« I sam je Ferrini jednom izjavio o svom radu: »Uvijek sam tražio samo istinu, a nikada sebičnosti. Ono, što sam iznio, napisao sam s dubokim nutarnjim uvjerenjem.«

b) Giuseppe Moscati je g. 1903. na sveučilištu u Napulju položio zadnji liječnički ispit i promoviran je tako u svojoj 22. godini. Iste je godine objelodanio svoju doktorsku radnju »Ureogenesi epatica«. Svom se dušom bacio na znanstvena istraživanja svoje struke. Tako je g. 1906. objelodanio u »Archives internationales de physiologie« svoju raspravu o jednoj novoj spravi za određenje šećera u maloj količini, te u Seilerovu časopisu »Zeitschrift für physiologische Chemie« dvije odulje znanstvene rasprave. Liječničko-kirurški Akademija u Napulju tiskala mu je veliku raspravu »La salda d' amido iniettata nell' organismo« s tri dijela: »1. Effetti sulla coagulazione del sangue, 2. Ritenzione dell' amido e trasformazione in glicogeno, 3. Applicazioni in terapia.« Iste je godine iznio u časopisu spomenute Akademije članak »Il glicogeno nella placenta muliebre« i

u »Riforma medica« raspravu »Il glicogeno negli espettorati: valore diagnostico e prognostico«. Slijedeće godine opet nalazimo u Seilerovu časopisu i u Aktima napuljske Akademije, te Archives italiennes de biologie i Beiträge zur chem. Physiologie u. Pathologie nastavak Moscatijevih studija o istom predmetu. G. 1910. izdao je Moscati u Napulju »Influenza della cloroformizzazione nel glicogeno muscolare«. Plodnija je bila g. 1911. Za »Giornale internazionale di Scienza medica« napisao je ove rasprave: L' ammoniaca dell' urina nelle varie diete, te Influenza del riposo e del movimento sulla eliminazione di ammoniaca con l' urina i l' urea; za »Nuova rivista medica« napisao je »Potere d' assorbimento della cistifallea« i »Indagine chimico: — fisica del peptone nell' urina«. Posebice je objelodanio »Azione della chinina sull' autolisi epatica e splenica«. Moscati iza toga marljivo radi, te je g. 1914. izišla u Aktima napuljske akademije njegova radnja »Esperimenti in animali privati dell' ipofisi cerebrale con un nuovo metodo orbitario« i predašnje godine ove dvije radnje »Alcuni effetti della privazione dell' ipofissi cerebrale nei cani secondo un nuovo metodo orbitario« i »Peritonite tubercolare nei cani normali ed ipofisoprivi«. G. 1916. su izišle tri Moscatijeve rasprave: Misure di quantita dei liquidi di versamento nelle sierose, te Cisti colloide dell' apice del polmone i Peritoniti tubercolari sperimentali. Moscati istupa opet g. 1922. s četiri radnje. Kod napuljske je akademije izišla »Azione dei cianuri sui muscoli lisci«, u časopisu Archivio di Scienze biologiche ova radnja: Il boro nell' organismo, a u časopisu Riforma medica: Determinazione della quantita di sangve col metodo ottico. La quantita di sangve nelle nefriti; u časopisu Folia Medica radnju: Sul cosiddetto antagonismo tra surrenale e pancreas. Sijedeće godine 1923. objelodanio je u Riforma medica raspravu: Vie linfatiche dall' intestino ai polmoni.

Moscati je osim ovih spisa ostavio silni još neobjelodanjeni materijal, koji je većinom nedovršen. Neko je vrijeme bio urednikom časopisa »Riforma medica«. Tu je redovito referirao o njemačkoj i engleskoj liječničkoj književnosti. Kr. Akademija liječničko-kirurška u Napulju imenova ga g. 1911. svojim članom u 31. njegovoj godini života. U školskoj godini 1916.—1917. je naslijedio pokojnog prof. Malerbu, čovjeka svjetskoga glasa, u gg. 1917.—1920. prof. Bottazzia na području fiziološke kemije. Još kao sveučilištarac radio je marljivo u fiziološkom laboratoriju pa to nije nikada napustio. Radio je u državnoj bolnici u Napulju, gdje je bio šef posebnog odjela. Časopis »Riforma medica« napisao je prigodom Moscatijeve smrti: »Kako je tužan ovaj čas velikej bolničkoj obitelji, kojoj je Giuseppe Moscati bio sjajan biser! Kako je njegov gubitak težak za sve liječnike, za sve profesore našeg sveučilišta, svih kategorija, koji su ga bili izabrali za svog druga u svom plodnom radu! Kako je njegova smrt gorka za sve nas, njegove drugove i prijatelje, za tolike njegove odane učenike!«

c) Ludovico Necchi je doktorirao na sveučilištu u Paviji, a onda otišao na sveučilište u Berlin, da ondje u školskoj g. 1903—4. sluša prof. Bendu o neuropatologiji i tako naposeb studira bolest živaca. Tada je svećenik Franjo Roveli, rodом iz Milana, slušao ekonomiju na berlinskom sveučilištu. Taj njegov prijatelj, koji je postao profesorom kao i Necchi na Kat. sveučilištu u Milanu, piše o Vicu: U filozofiji je zastupao skolastičko stanovništvo protiv Kantovih teorija, kod kršćanske demokracije nije mu se svidalo, što previše ističe ekonomska prava. Već g. 1904. prijatelji su ga pozivali, da preuzme sveučilišnu katedru u švicarskom Freiburgu. Ali on odabra svoj Milan, gdje se i rodio, da ondje živi i radi. Filozofija ga je vazda zanimala. Poticaj mu je dao Isusovac Matiussi, profesor Gregorijanskog sveučilišta u Rimu, s kojim je ostao u neprestanom dopisivanju. Tako je Necchi duboko zašao u pitanja kriteriologije i objelodanio je u časopisu »Rivista di filosofia neoscolastica« g. 1910. ove rasprave »Antecedenti necessari a proposito del problema criteologico, te Associazione e psicologia; g. 1913: I limiti dell' oggettività dei sensi esterni; g. 1914: Il problema dello spazio; g. 1915: Soggetto ed oggetto nell' analisi psicologica; g. 1916: Le qualità nel mondo fisico; g. 1917: Nel secondo centenario della morte di Leibniz. Među publikacijama katoličkoga sveučilišta u Milanu nalazimo ove dvije radnje: Ricerche medico-statistiche sui fanciulli anormali (1928.) i Lo studio e la classificazione dei fanciulli anormali (1929.). Necchi je imao mnogo nacrtā s područja kriteriologije, jer je i ostavio svu silu svojih bilježaka, koje je zabilježio kod svog proučavanja u psihološkom i biološkom laboratoriju Katoličkog sveučilišta u Milanu, na kome je djelovao kao profesor biologije.

Necchi bi sigurno bio još više ostavio plodova svog proučavanja, da ga nije javni život odvrćao od toga. Bio je uvjeren, da katolik mora što više utjecati na svoje savremenike i živom riječju i djelima. Uviđao je, da katolički akademici moraju biti apostolima i u javnom životu. Necchi je to bio kao i Moscati i Ferrini.

2. Apostolat učenog trolista.

Sv. je Pavao ćutio u sebi poriv duše, da privede Kristu sav svijet, pa je to izrazio riječima: Caritas Christi urget nos (ljubav Kristova oduševljava nas. 2 Kor. 5, 14). I naš je trolist živo osjećao, kako Bog želi, da se svatko brine oko spasenja svog bližnjega (Deus mandavit unicuique de proximo suo. Eccli 17, 12.). Svaki je od ove trojice to izveo prema svojoj naravi i prema prilikama.

a) Necchi je kršćanski djelovao u svojoj obitelji, na svoju okolinu, u gradskom vijeću, svugdje. Kao uzoran otac obitelji smatrao je ženu drugaricom i u njoj je ćastio dostojanstvo kršćanske duše. Njoj u ćast poput Ozanama spjevao je uspјelu pjesmu. Na djecu je strogo pazio što ćitaju i ćuvao ih od dodira s lošom djecom i mladeži. Kako se mati njegove žene po drugiput udala, nije

mirovao, dok se napokon njezin očuh nije obratio. 25. travnja 1905., na dan svog vjenčanja, to je i postigao, te se sa ženom od srca zahvalio dobrom Bogu pred onim oltarom, pred kojim se usrdno znao moliti i Aleksandar Manzoni.

Kad je Necchi studirao na sveučilištu u Paviji, vladao je na tamošnjem medicinskom fakultetu materijalistički darvinizam. P. Gemelli, Nechijev drug, piše o tome: »Kod komparativne anatomije pokazivao nam je naš profesor posudicu, u kojoj se nalazilo biće u prelazu iz neživoga u živo (generatio spontanea). Morali smo slušati, da je vjera plod neznanja.« Nije bolji bio ni ambijenat među sveučilištarcima. Stoga su katolici ondje osnovali za svoje sveučilištince »Circolo universitario cattolico s. Severino Boezio«. Tamo je zalazio i sam biskup ondašnji, Mgr. Riboldi. Necchi je odmah stupio u taj »Circolo«. Nekatolički su se studenti dijelili u racionalističku i socijalističku skupinu. Gemelli je pristajao uz ovu zadnju. On veli u predgovoru Olgiatove knjige »Carlo Marx«: »Hrlili smo u socijalizam, jer nijesmo bili našli čovjeka ili knjige, koji bi nam pokazali Boga.« Gemelli je bio Nechijev drug još u gimnaziji. Ali koja razlika! Necchi je mogao kazati sa psalmistom: »Ti si, Gospodine, pouzdanje moje od mladosti moje« (Ps. 70, 5). Drukčije njegov prijatelj. Taj je prigrlio Marxovu nauku i još preuzeo uređivanje lista »La plebe«. Kad se g. 1898. proslavila 50.godišnjica poznatog Marxova manifesta, Gemelli je održao govor pred radnicima. Socijalistički su listovi pohvalili govornika i istakli, da socijalizam od njega mnogo očekuje. U jednoj studentskoj skupštini razjareni Gemelli poviče: »Drugovi, dopustimo, da sada slobodno 5 časaka progovori klerikalac Necchi.« Necchi je mirno razlagao. To je bio kao tuš hladne vode na vruću glavu Eduarda Gemellija. I Gemelli se otada pouzdanije družio s Necchijem. Često su raspravljali o Božjem opstanku i kršćanstvu, o katoličkoj Crkvi i napose o papinstvu. Sveučilištinci su, ma kojoj skupini pripadali, volili Vica, jer je bio uslužan i veseo, vazda pristupačan razlozima.

Necchi se nije zadovoljio, da djeluje kao apostol među mladeži. On se zanio kršćanskom demokracijom i upisao se u milanski »Fascio democratico cristiano«. To je bio val novoga kršć. života u javnosti. Kršćanski su demokrati počeli s enciklikom Leona XIII. »Rerum novarum«; u zapučku su imali bijeli klinčić i svetkovali su 15. svibnja na uspomenu ove enciklike. »Circoli« i »fasci« su se u kratko vrijeme pojavili po svoj Italiji. Kako i ne bi! U javnosti je manjkao kohezivni elemenat. To su ljudi osjećali. Liberalizam je bio oslabio utjecaj Crkve, a radnicima se po gradovima i selima govorilo o revoluciji. Puk, masa rado sluša one, koji mu govore o pravima i protiv tiranije, pa nije čudo, da je socijalizam brzo preuzeo baštinu liberalizma. Papa je dobro uočio taj »signum temporis« i pozvao na okup sve ljude dobre volje, da složno unesu u ljudsko društvo načela Kristova, taj kohezivni elemenat. Biskupi su sa svećenstvom shvatili taj poziv i

doskora se uvjereni katolici okupiše oko Kristove zastave. Tu je bio i Necchi. »Fascio democratico cristiano« osnovali su mladi ljudi u Milanu g. 1899. Ti ljudi počеше zalaziti u skupštine socijalista. To je bila novost. Jednog su dana socijalisti u školi kod Porta Romana imali skupštinu. Turati i De Andreis govorili su, kako u školi treba dokinuti molitvu. Ovaj zadnji spomenu i to, da je Crkva mučila Galileja. Na te riječi skoči Videmari i reče: »Polazem odmah 10.000 lira kod javnog bilježnika. Tu će svotu dobiti De Andreis, ako on ili tko drugi dokaže povjesnički, da je Crkva dala mučiti Galileja.« De Andreis se izgubi i stade se ispričavati, da je mislio na moralnu torturu. Drugda se Necchi i njegovi prijatelji prijavise, da žele govoriti i kod socijalističkog sastanka u »Camera del lavoro«, ali ih socijalisti odbiše. Necchi su i drugovi međutim svake nedjelje i blagdana zalazili u sela i ondje održali sastanke i govore, osnovali lijepi broj organizacija. Ti mladi ljudi nijesu zanemarili ni crkvenih vjerskih manifestacija. U Monzi su čak proveli profesijsku organizaciju kršćanskog radništva (Lega cattolica del lavoro). Ondje je g. 1901. bio veliki događaj javni kontradiktorij u kazalištu između Isusovca Panišića i socijaliste Morgerija. Doskora se u Monzi pojavi i »Lega cattolica femminile« za ženske. U milanskom »Fascio« mijenjali su predsjednika, ali je stalni moralni vođa bio Necchi. Njegova je riječ bila: »Con Roma e per Roma sempre« (vazda s Papom i za Papu). Necchi se pita: »Kako da zaustavimo socijalistički val bezvjerja?« I odgovara. Treba poslušati glas sveučilišnoga profesora Josipa Toniolo, proučiti ekonomska i socijalna pitanja, priskočiti u pomoć nižim slojevima. Kako? Necchi još kao sveučilištarac napisao brošuru o podizanju radničkih stanova. To je preporučio i milanski kardinal Ferrari. Socijalno pitanje sve više okupira Necchijevu dušu. O tome je on opširno u časopisu »Vita e Pensiero« iznio svoje misli. Hvali ustanovu »Settlement Action« u Engleskoj i Americi, gdje se njezini inteligentni članovi nastane u radničkim dijelovima velikih gradova, da tako izbliza upoznaju život proletarijata i uzmognu mu pomoći. I Necchi je gotovo svake nedjelje i blagdana zalazio u sela i u radničke stanove. U tom je socijalnom radu unosio u šire slojeve kršćanske socijalne ideje Josipa Toniola, sveučilišnoga profesora u Pisi. Obojica su vazda ostali iskreni prijatelji. Toniolo je cijenio njegov nastup, osobito u kontradiktoriju sa socijalistima. Necchi je u Milanu organizirao »le piccinine«. To su djevojčice, koje se uče kod modista i krojačica i po gradu u velikim kutijama raznose odijela ili šešire raznoj klijenteli. Necchi ih je okupio, da dokine te kutije i poveća im plaću. Gdje god su kršćanski demokrati držali skupštine, redovito su Necchija birali za predsjednika. Bili su sigurni, da nitko ne zna tako okretno i živahno voditi skupštine.

Stekavši liječnički doktorat Necchi odmah pođe u vojsku. Jednako je učinio i Gemelli. Ovaj zapazi već prve večeri, kako je u spavaonici jedan franjevac klekao pokraj postelje i moli.

Gemelli reče Vicu: »Necchi, pogledaj, što onaj čini. Bi li se to usudio?« Gemelli nije to ni dorekao, a Necchi je već klečao i molio. I tako je bilo svake večeri, jer on nije znao za ljudski obzir. Necchi sada svojski pregne, da Gemellija obrati. Mnogo je s njime raspravljao i navede ga napokon, neka počne barem ovako moliti: »Bože, ako jesi, daj da te upoznam!« To je postigao. I Gemelli uđe u se. U bolnici je promatrao požrtvovnost katoličkih redovnica, te je često pomislio: »Je li moguće, da ova bića, koja se tako nesebično žrtvuju: za nepoznate i često neučtive i odvratne osobe, ipak ostanu bez nagrade? Na ovom svijetu samo trud i muku, a iza smrti zaborav i ništavilo, kako tvrdi povjesnički materijalizam. To je nemoguće.« Gemelli se počeo moliti i jednog dana reče Necchiju: »Odvedi me k svećeniku!« Gemelli se obratio. Malo je zatim stupio u franjevački red. Tada su socijalisti napisali u svojoj milanskoj novini: »La fine d' una intelligenza« (konac jedne inteligencije). Oba su prijatelja ostala u najužoj vezi. I kada je Gemelli zamislio da osnuje Katoličko sveučilište u Milanu, našao je u Necchiju svoju desnu ruku. Obojica su skupa izveli pripreme i ostvarili taj nacrt. Obojica su se zavjetovali, da će podići posred milanskog trga sv. Ambrozija veliki spomenik Srcu Isusovu, — a tako su nazvali i Katoličko sveučilište —, ako dobiju za svoje sveučilište vojničku bolnicu, gdje se Gemelli obratio. I dobiše je i podigoše kip.

Kad je Toniolo g. 1907. osnovao »Unione popolare« (poput Volksvereina u Münchenu-Gladbachu), javi se novi život u katoličkim organizacijama. U isto doba se ojačaše ekonomske kreditne organizacije, kooperacije. Katolički sindikalisti napustiše tada stari način lokalne profesijske unije i uvedoše nacionalne federacije prema kategorijama. U to se doba i Pijo X. uvjerio o pogibelji, kojom prijete socijalisti, te je za politiku uveo izuzetke za poznati »Non expedit« glede izbora. Tako su katolici išli na izbore i svoje sile pridružili konzervativnim elementima. Necchi se rado odazvao Toniolovu pozivu i sav predao u službu organizaciji »Unione popolare«. Domala ga izabraše za pokrajinskog delegata. G. 1910. Necchi je podpredsjednik. Njegovom je inicijativom došlo do »Općeg sastanka talijanskih katolika« u Torinu g. 1911. i »Socijalnog tjedna« u Napulju. Ovdje je Gemelli održao govor o ulozi katolika u zanosti (Atteggiamento dei cattolici di fronte al movimento filosofico e scientifico), a Necchi je raspravljao o socijalnoj kulturi (La cultura e noi: il nostro diritto e il nostro dovere). U to je vrijeme bio i suurednik milanske revije »Osservatore cattolico-Idea«; istodobno je bio član općinske uprave u Milanu i u toj časti imao referat na III. izbornom katoličkom sastanku u Milanu. Necchi je vazda ostao pokretač života — Unione popolare. U ovoj su se ustanovi doskora pojavile dvije struje. S jedne je strane Toniolo sa svojim pristašama isticao: Ideje, ideje!, t. j. bistra prosvjetna načela neka budu vođe i svjetlost ljudima. Druga je struja htjela, da katolici uđu u život i zauzmu važna mjesta: Djela

i osvajanja! Akcija! Mladi su prigovarali Toniolu i Boggianu (koji se u travnju 1910. odrekao predsjedništva, te je tako Necchi preuzeo to mjesto), da su »profesori«, pjesnici, teoretici. Sukob je javno izbio na »Katoličkom sastanku« u Modeni u studenom 1910. Što će Necchi na to? On je bio sinteza obiju pravaca. Zato je i poznati milanski časopis Katoličkog sveučilišta nazvao »Vita e pensiero«; kod »Socijalnog tjedna« uveo je, da se jedno te isto pitanje obradi s raznog stanovišta. Necchi je čvrsto vjerovao u moralni i socijalni preporod svog naroda. Tako je u rujnu 1911. na »Socijalnom tjednu« u Asisiju kazao: »Kad je sv. Franjo s najjednostavnijim sredstvima proizveo moralnu i socijalnu reformu i to stoga, jer je tako živo osjetio, tako bistro shvatio, tako velikodušno proveo u praksu nauku Isusa Krista, taj životni princip svakog napretka, tada smo i mi danas ovdje, blizu njegovoga slavnog groba, upriličili sastanak svojih proučavanja, da se tako čuje više nego li ikada, u doba puno nestalnosti i pogibelji, temeljna nota našeg programa: Naša Vjera!«

Necchi se odlučno isticao i na drugom području: školskom. 26. I. 1873. dokinuti su teološki fakulteti na državnim sveučilištima; 23. 7. 1877. je brisana služba Duhovnog upravitelja za srednje škole; 24. 4. 1879. prestaje pouka vjere u pučkim školama i te prepuštene općinama. To je bilo u prilog liberalaca. Vjera je dugi niz godina prepuštena natezanjima općinskih vijećnika. Babilonska konfuzija! U nekim općinama morao je otac potpisati molbu, u drugim samo majka; u nekim je otac morao usmeno moliti upravitelja škole, drugdje pismeno; negdje je molbu morao ovjerovati javni bilježnik; drugdje je morala biti tiskana, opet drugdje sva rukom pisana; negdje je molba morala biti bilježovana, drugdje čak podnesena u studenom. Neke su općine zatezale s rješenjem čitavu godinu. Necchi je protiv ovoga kaosa organizirao akciju unutar »Unione popolare« posebni odio »Segretariato per la scuola.« On je predsjedao uspješnom sastanku »Pro scuola« u Milanu u svibnju 1911. Takovi su sastanci slijedili 1912. u Milanu, te narednih godina u Firenzi i drugim talijanskim gradovima. Socijalni se tjedan u Mlecima g. 1912. bavio istim pitanjem. Sjajni se uspjesi brzo pojavile.

Necchi je kao predsjednik katoličkog odbora u milanskoj nadbiskupiji razvio silnu djelatnost, te je u prvom semestru g. 1910. održavao u samom Milanu 225 sastanaka i konferencija. On je prvi i uveo plaćene činovnike odbora. To je bila novost, koja je dokinula dotadanšji dilatatizam.

Necchi je bio pravi apostol Kristova kraljevstva do zadnjeg daha. I kada je bolestan ležao u bolnici, još par dana prije njegove smrti, okupljaju se oko njega i drže s njime važne sjednice o upravi i radu Katoličkog sveučilišta, o katol. akciji. Bio je pravi »Miles Christi!«

b) *Moscatti* nije bio kao Necchi čovjek svestranog apostolata. On je najviše djelovao u znanosti i kršćanskoj karitas.

G. 1906. je Vezuv počeo da djeluje kao malo kada u svojoj prošlosti. Željeznička je pruga, koja ide oko Vezuva prekinuta; putevi su puni kola, na kojima jadni stanovnici bježe prema Napulju i u svim pravcima. Sve je uznemireno: odasvuda traže pomoć. Glavna je bolnica u Napulju imala filijalu u Torre del Greco, na području Vezuva. Ovdje je sve u pogibelji. Moscati doleti onamo iz Napulja. Odmah naredi, da se prenesu svi bolesnici u Napulj. Sam Moscati pomaže pri prenosu. Upravo su iznijeli zadnjeg bolesnika, kad pade krov bolnice pod težinom praha, što ga je sipao Vezuv. Moscati je bio sav u znoju i prahu. Kasnije je pisao: »Nije znanost nego karitas preobrazila svijet u nekim periodama. Povijest je samo malo ljudi zapamtila radi znanosti. Ali svi će vazda ostati u vječnoj uspomeni (u tom simbolu vječnog života, u kome je smrt samo jedna postaja, metamorfoza za viši ulazak), ako se predaju karitativnom djelu.«

G. 1911. se u Napulju pojavi kolera. Strah zavlada po gradu. Moscati je iznio pred ministarstvo zdravlja posebno izvješće i nacrt, što se sve brzo mora učiniti, da se zapriječi daljnje širenje ove prljepčive bolesti. Razvio je i neumornu djelatnost, dok nije ta pošast napokon u gradu i iščezla.

Nadošao je g. 1914. svjetski rat. I on je morao pružiti svoju pomoć. G. 1915. liječio je 261 vojnika, slijedeće godine 532, g. 1917. čak 1361. Za rata je liječio 2524 vojnika. No on se brinuo i za njihove duše i poticao ih, da se ispovjedu i pričeste.

Moscati je tako rado pohadao bolesne siromahe. Darivao ih je milostinjom i govorio o pouzdanju u Božju providnost. Od svećenika nije nikada htio primiti nagrade nego se preporučao njihovim molitvama. Dobrota je njegova svakoga osvajala, pa i socijaliste radnike. Za sve je bolesnike bio liječnik i svećenik. Tako je on shvaćao liječničku službu. Prof. Bottazzi, fiziolog svjetskog glasa, reče o Moscatiju da je bio anđeo, koji je došao na zemlju, da nam pokaže svoju dobrotu i završi svoj kratki vijek čineći dobro. Moscati je gledao u bolesnicima Krista, koji će kazati na općem sudu: »Hodite blagoslovljeni Oca moga i naslijedite kraljevstvo, koje vam je pripravljeno od postanka svijeta, jer sam ogladnio i nahranili ste me, ožednio i napojili ste me, bolestan i pohodili ste me« (Mat. 25, 34—36). U svom je Dnevniku 17. I. 1922. zabilježio ovo: »Bolesnici su slika Isusa Krista. Mnogi opaki, zločinci, psovači dolaze u bolnicu po odredbi Božjeg Milosrđa, jer ih Bog hoće da spase. U bolnicama je zvanje redovnicâ, liječnikâ i bolničarâ da sudjeluju s ovim neizmjernim milosrđem, ako bolesnike pomažu, opraštaju im i za nje se žrtvuju.«

Asistenti su mu u bolnici bili privrženi kao dobra djeca uzornom ocu. Moscati je divno znao, da im ulije ljubav prema Bogu i da ih navede na vršenje kršćanskih dužnosti. Kod operacija im je govorio: »Što koristi oholost i bogatstvo! Budimo spremni!«

Emilija Pavese upita jednom Moscatija: »Profesore! Što Vam daje toliko snage?« Moscati joj odgovori poput Pavla: »Sve mogu u Onome, koji me jača.« (Fil. 4, 13) Program je bio njegova života: *Aliis inserviando consumidor!*

c) Kakav je Ferrini bio u javnom životu? I on je u sebi čutio moć kršćanskog apostolata. Već prije g. 1895. kao član sudbene komisije za zaštitu nabožnih zaklada spasio je u Milanu do 80 takovih zaklada. Katolička ga je stranka 1895. s 13.807 glasova izabrala općinskim vijećnikom u istom gradu. Kad je loža htjela, da u Italiji uvede zakon u prilog bračne rastave, Ferrini rado stupi u katolički odbor, koji će poraditi, da do toga ne dođe. Kad se među milanskim katolicima radilo, da se osnuje Katoličko sveučilište, izjavi, da će tu stvar podupirati. Bio je ondje i tutorom svoje župe sv. Marka.

Ferrini nije nikada odobravao liberalizma i njegovih načela o savjesti, njegova duha protiv vjere i Crkve. To je isticao i u predavanjima sasvim otvoreno. Vruće je želio, da bi ljudsko društvo bilo kršćansko. Tako je napisao: »Kada bih vidio, da se Križu opet čast iskazuje, rad bih Bogu kazao: Sad otpusti, Gospode, slugu svoga u miru. Kad bi nestalo svetih obreda u ovoj bijednoj domovini, kad ne bih više na tornjevima hramova vidio Križa, ja bih iselio iz ove moralne, od Boga proklete pustoši i hodočastio bih do onoga kraja, gdje ima oltar Boga, koji veseli mladost moju.«

Prema rimskom Papi bio je Ferrini samo poštovanje. Običavao je kazati: »Sa sv. Ocem držim, nesamo u stvarima vjere nego i u crkvenoj disciplini. Odrekao bih se svoga suda, kad bi Crkva rekla, da je bijelo, što se meni čini crnim, a to samo zato, da s Crkvom jednako mislim.« I tako je postupao. Njegovo je životno načelo: *Prope Romam semper!*

Ferrini nije razvio velike djelatnosti u politici i prosvjeti kao Necchi ili na karitativnom kao Moscati. Živio je za svoju znanost i mlad umro. Ipak je svugdje radio i pomagao raditi u korist bližnjega. Tako je još kao đak skupa s ocem sudjelovao u Društvu sv. Vinka Paulskog u župi sv. Tome u Milanu; iza svog povratka iz Berlina bio mu i potpredsjednik. I u Berlinu je bio član Društva sv. Vinka, da tako nešto uradi za gradske siromahe, koji »tako živo predstavljaju Krista«. Kad je kao član tog Društva posjećivao siromahe, naumice je oblačio slabije odijelo, da tako siromasima bude bliži i pristupačniji.

Ferrini je bio apostol dobrog primjera. Sv. Augustin je kazao: Nama je potrebna naša savjest, drugima naš dobar glas, dobar primjer. Ferrini je i šuteći davao dobar primjer. On je za se napisao ove retke: »Ne smijemo se zadovoljiti tim, da pred svjetskim ljudima strogo pazimo na svoje vladanje; mi moramo na to paziti i pred onima, koji su s nama istoga duha, jer i u njima, ma koliko sveti bili, ima jedan dio duše, koji se lako može sablazniti, i na koji može dobar primjer djelovati.« Prof. Luigi Olivi piše: »Drugo-

vanje s Ferrinijem bilo je za svakoga, osobito za mene, prava škola usavršivanja. Ona plemenitost nakane; ona neprestana poniznost i čednost, kao da ne vrijedi više od najprostijeg čovjeka iz puka; ona vječna šutnja o sebi, ono budno nastojanje da pokrije tuđe mane; ona potpuna odanost volji Božjoj, sve je to predobivalo svačije srce.« Jedan profesor na ulici pozdravi Ferrinija, a kad mu ovaj, zadubljen u svojim mislima, nije odzdravio, i nehotice se zapita, nije li možda u nemilosti Božjoj!

3. Putevi svetosti.

a) Sv. je Pavao pisao Filipljanima: »Nostra conversatio est in coelis« (Fil. 3, 20: Naša je domovina na nebesima, otkuda i spasitelja očekujemo, Gospodina Isusa Krista). A Krist je kazao: »Gdje je vaše blago, tu je i srce vaše« (Lk. 12, 34). Ferrini je stoga neprestano mislio na nebo. Kako je sv. Stanko Kostka govorio: »Nijesam za zemlju stvoren,« tako je i Ferrini mogao reći: »Srce i sva duša moja hlepi za Bogom.« On je bio čovjek neprestane molitve. Sam je napisao: »Ja ne bih mogao pojmiti života bez molitve. Ne znam, kako bih se ujutro probudio bez Božjega blagoslova, kako bih navečer legao bez Isusova zagrljaja. Takav bi život morao biti sličan mrkoj noći, pun poniženja i očaja. besplodan uslijed Božjeg prokletstva, nesposoban da odoli napastima, prepušten pokvarenosti, bez smisla za sveto duhovno veselje. Jadnog li života! Kako se može u takovu stanju izdržati, to je za mene tajna. Ali da! Cijelo je ljudsko srce tajna. O, ja molim Boga, da molitva nikada ne zamre na mojim usnama, da prije umrem nego tako nevoljno zašutim. Da, jer onaj dan, kad bi molitva zamrla na mojim usnama — ne daj, Bože! —, za mene bi se svršio čudoredni život, svršila bi čežnja za dobrim, svršila najslada utjeha moje duše! Kad bi molitve nestalo, bio bi to znak, da me je Bog ostavio!«

Ferrini je živio euharistijskim životom. Dnevno je izlazio u ranu zoru, da sluša sv. Misu i kod nje se pričesti. K tome je svake nedjelje bio i popodne kod propovijedi. Iza Pričesti znao se zadupsti u promatranje Isusove dobrote, te je katkada neosjetljiv bio za sve, što se oko njega zbiva. To su nekoji ljudi dobro znali, pa mu je jedan lopov bez poteškoće ukrao kaput. Iz Pavije je redovito odlazio na selo k sestri, da sutradan urani i stigne u Paviju i ondje uzmogne rano dvoriti kod sv. Mise i primiti sv. Pričest. Ministarstvo ga je često pozivalo u Rim. Tada je cijelu noć putovao i netom je došao onamo, potražio je crkvu, da se pričesti. To je bio prvi posao u njegovu dnevnom redu. I popodne bi obično išao na pohod k Isusu u Svetotajstvu.

Dakako da ovako sveta duša nije nalazila uživanja u prolaznim zabavama. Njegova je obitelj u milanskom kazalištu imala svoju ložu, ali on nije nikada tamo došao. Znao je kazati: »Radije cijeli život pun bola, nego samo jedan sat bestidnoga smijeha.« — Bojao se odgovora kao zmijske. Jednom se ipak u mlađim godi-

nama ogriješio o ljubav prema bližnjemu i odmah je na licu dobio kontrakciju živaca. Svojom je šutnjom svakoga opomenuo, da se ne smije ogovarati. Jednom reče: »Molimo Boga, da nam prosvijetli pamet, te uvijek upoznamo, što je ogovor i onda, kad se krije pod plaštem dobrote i pričinja kao sveta žalost duše pogledom na zlo.« Tuđe je mane i ispade znao sažaliti: »Sažalimo ih, jer smo i mi trstika, koju vjetar može prelomiti, pa bi i nas sutrašnje sunce, kad se na obzorju pojavi, moglo zateći sasvim promijenjene.«

Contardo Ferrini sve je sudio prema Božjim načelima i uživao je mir Božji u svojoj duši. Ništa ga nije moglo uznemiriti. On je bio uštedio 30.000 lira, da nešto ima za svoju starost. No prijatelji ga nagovore, te je tu svotu uložio u poduzeće, koje je propalo. On se nije nikada nikome na to potužio. Pače je ovo napisao: »Zemaljska dobra krivo nazivljemo dobrima. Često je to upravo dar Božji, što ih nemamo.« On je sav bio sjedinjen s Bogom i mogao je iskreno priznati: »Mihi autem adhaerere Deo bonum est« (ps. 77, 27: dobro mi je prijanjati uz Boga). Zato je dnevno barem četvrt sata razmatrao o Bogu i njegovim svojstvima, o Isusovu životu i načelima, o uzvišenosti kršč. kreposti.

b) Giuseppe Moscati bio je sretan, što je sproveo svoju ranu mladost u krščanskoj obitelji. Tu su roditelji prednjačili divnim primjerom. Kad je otac g. 1881. iz Beneventa premješten u Anconu, liberalizam je gospodario u inteligentnim slojevima, a socijalizam već uzburkao radničke mase. Režim nije rado gledao Crkvi odanih činovnika. Franjo Moscati, Josipov otac, bio je u Anconi savjetnik prizivnog sudišta, ali je ipak odgojio svoju djecu krščanski. Pobožno je išao k sv. Misi i Pričesti, okružen brojnom djecom. Taj je primjer djelovao na mnoge mlade ljude, ali osobito na djecu. Tako je bilo i u Napulju, kamo je Franjo premješten g. 1884. Tu je Giuseppe g. 1888. na Imakulatu primio prvu sv. Pričest. To je bio za nj najsretniji dan, događaj, početak novog življenja. Kako je lijepo bilo, gdje otac s djecom pristupa k izvoru nebeskog života. Giuseppe se isticao među braćom u pobožnosti. Za gimnazijskih nauka bilo je isto. Kasnije piše Giuseppe, kako je već kao dječak zavolio brigu oko bolesnika. Manzoni je u »Promessi sposi« napisao o životu Federika Borromeja: »Njegov je život kao potočić, koji bistar izvire iz pećine, te se ne pretvara u lokve niti se zamuti za dugog puta kroz razna zemljišta nego teče bistro do utoka u rijeku.« To se isto moglo reći i za Moscatija. Prof. Petrone često je upozorio gimnazijalce, neka se ugledaju u Josipa.

Njemu je bilo 17 godina, kad je svršio srednju školu. Očevom privolom upiše se na medicinski fakultet u Napulju. Tad mu umre otac. No Giuseppe je bio zreo za pogibelji, koje mu prijetile na sveučilištu. Budno je na se pazio, molitvom i vježbom tesao svoj karakter. Pravi je mudrac vazda ponizan, jer često gleda, kako se danas ruše teorije, hipoteze i sistemi, koje smo jučer držali za

vječne aksiome. K tome koliko ima spoznaja, stvari, pitanja, istina, o kojima i ne slutimo da postoje! Koliko je tajna u svemiru i na zemlji! Moscati je već kao sveučilištarac bio uvjeren, da nas prava znanost vodi k poniznosti i potiče k svetosti. On je g. 1914. na svršetku mjeseca prosinca zapisao: »Neka se vrši volja Božja!«

Lice Moscatijevo odavalo je, da ima u duši nešto nebesko. To je bila sv. čistoća. Nevinost se odsijevala u očima. Kako ju je stekao? *Castitas a castigando*: trapljenjem i pokorom. U svom je Dnevniku zabilježio, kako je jednog dana došla bolesna gospoda. Na njoj nije bilo više mladenačke ljepote. Ona je u njegevoj mladenačkoj dobi bila predmet njegovih sanja, ali je već tada znao sebe svladati. A sada? Moscati joj pružio svoju liječničku pomoć, ali nije u sebi osjetio nikakva poriva srca. Moscati je sebe trapio: točno je obdržavao sve nemrse i postove, što ih Crkva propisuje; nikada si nije dopustio dokonice, komodnosti ili posebne hrane. Muziku je volio, ali se i nje odricao. Kod bolesnika je bio izvanredno obziran i oprezan; nije se doticao ničesa, što nije bilo apsolutno potrebno. Ako se tko previše otkrio, on je svoje oči drugamo okrenuo i naredio, neka se dotična osoba pokrije. Ne čudimo se. Giuseppe Moscati položio je g. 1914. (dakle u 34. godini, zreloj dobi) zavjet vječne čistoće pred slikom Majke Božje. Ipak su ga prijatelji jednom stavili na kušnju, te ga po njihovu nagovoru pozva neka gospoda, tobože bolesna. Moscati brzo opazi zamku i pobježe. Moscatijeva nevinost nije bila pasivna krepost. O njemu piše prof. Landolfi: »Njega je vjera poticala na djela kreposti. On, nevin čovjek, koji možda nije nikada sagriješio, tvrdio je, da to nije dosta! Treba svugdje drugima dobro činiti, uz svaku cijenu, sa svom snagom! Ondje je pobjeda, gdje duh vlada nad materijom.« Moscati nije osnovao obitelji, ali je njegova čistoća stekla duhovnu obitelj brojnih bolesnika i patnika, koje je duhovno i liječnički pomagao. On je s njima osjećao duhovnu zajednicu. To je bio kreposni celibat, o kome je Krist rekao: *Qui potest capere, capiat.* (Mat. 19, 12) Uostalom kršćanski celibat nije na štetu broja ljudi. Ta već je sv. Ambrozije zabilježio: »Što je veći broj djevice, to se više i čovječanstvo umnaža.« Moscati je znao kazati pred svojim asistentima: »Savršena je čistoća milost, koje Bog ne daje svim ljudima.« Drugda je priznao: »Mladicima vazda svjetujem, neka se ožene, jer celibat smatram privilegijem malog broja ljudi.« Kad su prijatelji kazali Epaminondi: »Barem da ste nam ostavili djecu!«, odgovori taj veliki Tebanac: »Grčkoj ostavljam sjajnu i besmrtnu kćerku: pobjedu kod Leuktre.« I Moscati je ostavio neumrla djela kršćanske karitas.

Moscati je bio čovjek molitve. Svugdje, u svemu je osjećao Božju blizinu i s Bogom se razgovarao. Dnevno je pristupao k sv. Pričesti i slušao Misu, razmatrao tajne Isusova života, prošio Marijinu pomoć. U bolnici se znao pred svima prekriziti i moliti Andeo Gospodnji, kad bi opodne zazvonilo zvono obližnje crkve. Najmiliji mu odmor bio: klečati u crkvi pred tabernaku-

lom i adorirati. Kad je kod kuće primao bolesnike, znao je kleknuti i adorirati, netom je bolesnik izišao; isto je činio, prije nego će izići iz stana. Isusovac Armetisi uđe u tramvaj; Moscati ga pozdravi i za nj plati kartu. Arimetisi hoće da mu zahvali prije izlaza kod svoje stanice, ali prof. Moscati ništa ne čuje i upozoren odgovori: »Mislio sam o Božjoj veličini.«

I p r i r o d a sa svojom ljepotom zanosi Moscatija. U privatnim pismima ostavio je živi dokaz, kako sve na zemlji diže njegov duh k Začetniku prirodnih ljepota, k Bogu. Coeli enarrant gloriam Dei. (ps. 18, 2) Vas je zaljubljen u ljepote divne napuljske okolice.

Giuseppe Moscati bio je anđeo čistoće i dobrote u ljudskom tijelu. To je plod dnevne sv. Pričesti. Bougaud u svom djelu »Kršćanstvo i sadašnja vremena« (gl. X) veli: »Tajni je to, ali općeniti zakon hrane i pretvorbe, po kome zemlja postaje biljka, biljka prelazi u životinju i životinja u čovjeka, tako u Euharistiji čovjek prelazi u Boga. Evo vrhunca, u kome Isus Krist, živeći u Euharistiji, diže duše.« Zato je Moscati volio presv. Euharistiju. Znao je, da se tako usko spaja s Kristom, koji reče: »Ja sam trs, vi loze; koji ostaje u meni i ja u njemu, on rodi mnogi rod.« (Iv. 15, 5) Zato je Moscati iz vjere i po vjeri živio; vazda je našao zgodne pobude za prijatelje i patnike. Vjerska su načela njemu postala urođena. Bol je vazda shvaćao u nadprirodnom preobraženom značenju. Na Duhove 1919. velikodušno se ponudio Božjem veličanstvu kao žrtva paljenica; zavjetova se, da će trpjeti za druge i tako druge spasiti.

Moscati je sveto živio, pa je sveto i umro. Želio je biti s Bogom. Još na dan smrti je pregledao u bolnici svoje bolesnike. Na povratku prema kući reče poznatoj osobi: »Danas ću umrijeti!« I tako je bilo. Došao je u svoju sobu i zazvonio. Braća ga nađoše mrtva na naslonjaču prekriženih ruku. Sprovod je bio, kakav je Napulj rijetko doživio. Prijatelji i znanci bili su uvjereni: Moscati je bio svetac.

c) Kakav je bio N e c c h i u svojoj duši? Msgr F. Olgiate, profesor na Katol. sveučilištu u Milanu i kolega Necchijev, opisao je njegov život pod naslovom »Un maestro di fede e di vita« te izjavljuje: »Ima 18 godina, što sam ga poznavao i bio mu blizu u mnogim teškim i tamnim okolnostima. Nikada, ali ni jednom nijesam našao u njemu mane.« (str. 124) Gemelli prije svog obraćenja čudi se, kako Necchi može tako sveto živjeti. Necchi mu nije ništa odgovorio, nego ga je odveo u crkvu. Tu je Gemelli doznao, gdje Necchi dobiva snagu i lakoću u borbi protiv zamama ovoga svijeta i protiv vlastitih strasti. Necchi je išao svaki dan k sv. Pričesti. — Kad je našao vremena za šetnju, tako je rado s djecom zalazio u pohode Isusu u bijeloj Hostiji. Tu Mu je svoje srce i dušu prikazao, sve brige, žalosti i radosti, molio za blagoslov. Kako svaki cvijet i bilina uopće dobivaju od sunca svoj život, tako je bilo i kod Necchija s presv. Euharistijom. Bio je euharistijski čovjek poput Ferrinija i Moscatija.

Završetak.

U Otkrivenju sv. Ivana Apostola čitamo: »Hi sunt tres olivae et candelabra lucentia ante Dominum« (11, 4: Ovo su tri masline i tri svjetiljke, što stoje pred Gospodinom). A Salomon veli: »Svjetlost pravednikâ veseli.« (Prov. 13, 9) Sva su trojica na veselje Bogu. Radost su oni i nama, jer nam pokazuju svojim svijetlim primjerom ove tri stvari: 1. Vjera, kako je uči naša katolička Crkva, nije u protuslovlju s pravom znanosti; samo površna znanost može da odvodi od kršćanstva; duboka je znanost vazda u skladu s objavom Božjom. »Deus scientiarum Dominus est« (1 Reg. 2, 3: Bog znanosti jest Gospodin). 2. Svetost nije vrutak vode iza devet carstvá i desetak brda. Isus veli i danas: »Kraljevstvo je Božje među vama (Lk. 17, 21), Ostanite u meni i ja u vama.« (Iv. 15, 4) Bog veli preko sv. Ivana: »Ja sam alfa i omega, početak i svršetak. Ja ću žednomu dati iz izvora vode žive zabadava. Koji pobijedi, nebo će baštiniti, i bit ću mu Bog, a on će biti moj sin.« (Apok. 21, 6 - 7) 3. Svatko može ići putem, kojim su tako lijepo i ustrajno hodali Ferrini, Moscati i Necchi. I današnjem se svijetu nameće Augustinovo pitanje: Si isti et istae, cur non ego? Svetost nije nemoguća ni u jednom staležu. Kad je kršćanstvo osvojilo i preporodilo pogane u moćnoj rimskoj državi i učenoj Grčkoj, može da to učini i danas kod modernih polupogana. »Non est abbreviata manus Domini.« (Is. 50, 2) Krist je Bog i zato vazda isti. »Christus heri, et hodie, ipse et in saecula.« (Žid. 13, 8) Kad Bog hoće da koji narod navrne opet ka kršćanskom životu, da ga spasi od rasula i propasti, daje mu svetaca, koji svijetle svojim savremenici i budućim pokoljenjima kao živa luč spasonosne istine i milosti. A kad Bog hoće da na pravi put opet privede i inteligenciju narodnu, daje mu ovako učenih i svetih svjetovnjaka, koji neprestano dozivlju u pamet Pavlovu krepku riječ: »Imitatores mei estote, sicut et ego Christi« (1 Kor. 4, 16: ugledajte se na mene kao što ja na Krista).

Ferrini, Moscati i Necchi išli su putem znanosti, katoličkog apostolata, kršćanske askeze i euharistijskog života. U tome su odabrali stazu, kojom je hodao i kod nas Hrvata uzor katoličkog svjetovnjaka Dr. Kosta Vojnović, profesor prava na zagrebačkom sveučilištu, pisac i član Jugoslavenske akademije. O Ferriniju se već vodi crkveni proces, da bude proglašen blaženim. I o Moscatiju je započeo taj proces, doskora će započeti i o Necchiju. Hoćemo li i mi Hrvati nastojati, da tako bude i sa našim Vojnovićem?

A. Alfirević D. I.